

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2011**

YEARBOOK

ГОДИНА 3

VOLUME III

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф. д-р Ристо Фотов

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Саша Митрев	Prof. Sasa Mitrev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D
Пом.асс м-р Влатко Пачешкоски	Assist. Vlatko Paceskoski, M.Sc
Пом.асс м-р Тамара Јованов Марјанова	Assist. Tamara Jovanov Marjanova, M.Sc

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Доц. д-р Крсте Шајноски	Ass. Prof. Krste Sajnoski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Печати Printing

Печатница „2-ри Август“ - Штип	„Vtori Avgust“ - Stip
Тираж - 300 примероци	Printing No 300

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

Tempus Project

University “Goce Delcev” Stip and its Economics Faculty, is a partner in the Tempus project “Entrepreneurship and Local Economic Development”, an EU funded project aimed at improving entrepreneurship education in partner universities in Albania, Kosovo and Macedonia. Its activities started in January 2009 and will finish in July 2012. At the Faculty of Economics Stip, the project has supported intensive study periods by younger members of staff at EU universities and equipped the Faculty with teaching and learning equipment to enhance the students’ learning experience.

The partner universities involved in this Tempus Project are:

- Faculty of Economics, University “Goce Delcev” Stip, MK
- Faculty of Economics and Business Administration, South East European University, MK
- Faculty of Economics - Prilep, University of Bitola, MK
- Faculty of Economics, State University of Tetovo, MK
- Faculty of Economics, University of Tirana, AL
- Faculty of Economics and Agribusiness, Agricultural University of Tirana, AL
- Faculty of Economics, University of Elbasan, AL
- Faculty of Economics, University of Prishtina, Kosovo
- AAB-Riinvest University, Prishtina, Kosovo
- Vrije Universiteit Brussel, BE
- Otto-Friedrich-Universität Bamberg, DE
- University of Macedonia, EL
- Università’ Politecnica delle Marche, Ancona, IT
- Linnaeus University, SE
- University of Ljubljana, SI
- University of the West of England, UK
- University of Wolverhampton, UK
- Staffordshire University, UK (Coordinator)

Professor Dr. Iraj Hashi
Staffordshire University Business School
Project Coordinator
March 2012

**СОДРЖИНА
CONTENT**

проф. д-р Ристо Фотов, м-р Катерина Фотова РЕГУЛАЦИЈА НА КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ: ОСВРТ НА РЕГУЛАЦИЈАТА НА КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	11
проф. д-р Трајко Мицески СОЗДАВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА КОНКУРЕНТСКАТА ПРЕДНОСТ НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА ПРЕКУ ГРАДЕЊЕ НА МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЈА	21
проф. д-р Ристе Темјановски ТРАНСПОРТНИТЕ КОРИДОРИ: ПРЕДИЗВИЦИ И ОГРАНИЧУВАЊЕ ВО ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ	33
проф. д-р Круме Николоски, асс. м-р Дарко Лазаров НЕОКЛАСИЧНА ТЕОРИЈА НА ЕГЗОГЕН РАСТ (МОДЕЛ НА SOLOW И SWAN)	45
доц. д-р Александар Костадиновски, доц. д-р Оливера Ѓоргиева Трајковска ПЛАНИРАЊЕ НА ТРОШОЦИ ЗА ИСТРАЖУВАЊЕ И РАЗВОЈ	55
доц. д-р Крсте Шајноски OPPORTUNITIES FOR UPHEAVAL IN DEVELOPING MARKET SECURITIES IN MACEDONIA	63
доц. д-р Виолета Мацова ВОВЕДУВАЊЕ НА БАЗЕЛ III: МОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИЦИ	73
доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска КРЕДИТЕН ПАЗАР – КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ	85
Доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, асс. м-р Благица Јованова ИНСТРУМЕНТИ НА ПАЗАРОТ НА КРЕДИТИ	95

доц. д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Никола Милановски ИНФЛАЦИЈАТА КАКО ИЗРАЗ НА НЕРАМНОТЕЖАТА ВО СТОПАНСТВОТО НА ЕДНА ЗЕМЈА	105
проф. д-р Јован Пејковски, асс. м-р Горан Миладинов ОДРЖЛИВОСТА НА ПЕНЗИСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДИЗВИЦИТЕ ЗА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	115
доц. д-р Јанка Димитрова ИНВЕСТИЦИОНИ ПРОЕКТИ ФИНАНСИРАНИ ПРЕКУ ЕМИСИЈА НА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	127
доц. д-р Билјана Петревска ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА ПОБАРУВАЧКА ВО МАКЕДОНИЈА	137
асс. м-р Дарко Лазаров, проф. д-р Ристо Фотов, асс. м-р Душко Јошески ЕМПИРИСКА АНАЛИЗА НА SOLOW-SWAN МОДЕЛОТ НА РАСТ.....	147
асс. м-р Душко Јошески, проф. д-р Трајко Мицески КОЛУЗИИ: БЕРТРАНД РЕШЕНИЕ НА ТЕОРЕМАТА НА НЕРАЗЛИКУВАЊЕ ПРЕТСТАВЕНА ОД КОУРНОТ ДУОПОЛОТ, ГОЛЕМАТА PRISONNER'S DILEMMA	157
асс. м-р Тамара Јованов Марјанова, асс. д-р Љупчо Давчев, проф. д-р Ристе Темјановски ФОРМИРАЊЕ НА ЦЕНА ВО ФАЗАТА НА ВОВЕДУВАЊЕ ОД ЖИВОТНИОТ ЦИКЛУС НА ПРОИЗВОДИТЕ.....	165
асс. м-р Благица Јованова, доц. д-р Александар Костадиновски „ЈАЗ ВО ОЧЕКУВАЊАТА“ – АКТУЕЛЕН ФЕНОМЕН ВО СОВРЕМЕНАТА РЕВИЗОРСКА ПРОФЕСИЈА.....	179
Билјана Теохарева-Филипова, проф. д-р Цвета Мартиновска ТЕХНИКИ И АЛАТКИ НА ПОДАТОЧНОТО РУДАРЕЊЕ КАКО ПОДДРШКА НА ПРОЦЕСОТ НА ДОНЕСУВАЊЕ БИЗНИС ОДЛУКИ.....	189

асс. м-р Златко Бежовски, доц. д-р Сашо Коцески ВЛИЈАНИЕТО НА НАДГРАДБИТЕ НА АЛГОРИТМОТ НА ПРЕБАРУВАЧОТ GOOGLE ВРЗ ОНЛАЈН БИЗНИСИТЕ	199
Асс. д-р Љупчо Давчев, асс. м-р Тамара Јованов-Марјанова УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ИНВЕСТИЦИСКОТО БАНКАРСТВО ВО ФИНАНСИСКАТА ИНДУСТРИЈА	211
асс. м-р Влатко Пачешкоски, асс. м-р Емилија Митева-Кацарски ПРОЦЕСОТ НА ЕКОНОМСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА ВО СВЕТСКАТА ЕКОНОМИЈА НИЗ ПРИЗМАТА НА ВИРТУАЛИЗАЦИЈА.....	219
асс. м-р Емилија Митева-Кацарски, асс. м-р Влатко Пачешкоски АНАЛИЗА НА ЕФЕКТИТЕ НА УВОЗНИТЕ КВОТИ	231
асс. м-р Марина Радосављевиќ-Бојчева, асс. м-р Зоран Темелков, асс. м-р Костадинка Чабулева ГЛАВНИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ НА ИПАРД ПРОГРАМАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	239
асс. м-р Елена Николова КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ: УЛОГАТА НА ОДБОРОТ НА ДИРЕКТОРИ	247
м-р Василка Габер, асс. д-р Стеван Габер УЛОГАТА НА ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА ВО ТЕКОТ НА НАЈГОЛЕМАТА ФИНАНСИСКА КРИЗА НА XXI ВЕК	257
м-р Билјана Цоневска ПРЕДДРУШТВО - КАКО ЗНАЧАЈНА ФАЗА ЗА ПРАВИЛНО ОСНОВАЊЕ НА КАПИТАЛСКИ ДРУШТВА	271

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип. Почетоците на оваа високообразовна институција ги карактеризира силен елан и ентузијазам, преточени во голема желба да се твори и придонесе во унапредување на високообразовните процеси во Република Македонија. Се разбира, сето ова е во согласност со евроинтегративните процеси на постојана примена на усвоените европски методи и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Пред вас е третото издание на Годишниот зборник на Економскиот факултет. Зборникот претставува потврда за остварувањето на целите на Економскиот факултет, а тие се образование на научно-стручни кадри од областа на меѓународна економија, здравствен менаџмент, финансиски менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија и менаџмент и претприемништво на прв циклус на студии и економија на Европска унија, здравствен менаџмент и MBA-менаџмент на втор циклус на студии. Се разбира дека на тој начин придонесуваме во промовирање на научноистражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот. Особено радува фактот што со свои трудови се пројавуваат нашите млади научноистражувачки кадри.

Штип, јуни 2012 година

Проф. д-р Ристо Фотов

АНАЛИЗА НА ЕФЕКТИТЕ НА УВОЗНИТЕ КВОТИ

асс. м-р Емилија Митева-Кацарски¹, асс. м-р Влатко Пачешкоски

Апстракт

Квотите се едни од најстарите и најмногу применуваните нецарински бариери, кои се најчесто применливи при значајни платно-билансни нарушувања, бидејќи нивните ефекти најбрзо и најцелосно се реализираат. Во зависност од тоа дали се регулира извозот во одредена држава или увозот во таа држава, се разликуваат извозни квоти и увозни квоти. Земјите повеќе применуваат увозни квоти, бидејќи настојуваат да ги заштитат домашните производители од странска конкуренција, додека извозните квоти поретко се користат, бидејќи целта на сите земји е да го промовираат сопствениот извоз. Квотите во развиените земји, главно, се користат за заштита на земјоделските производители, додека земјите во развој со квотите настојуваат да ги заштитат младите индустрии од странска конкуренција, сè до моментот кога истите треба да станат конкурентни на светскиот пазар. Ефектите на квотите врз другите економски категории првенствено се детерминирани од начинот на нивното администрирање.

Клучни зборови: *нецарински бариери, квотна рента, права на увоз.*

ANALYSIS OF THE EFFECTS OF IMPORT QUOTAS

M.Sc. Emilija Miteva-Kacarski, M.Sc. Vlatko Paceskoski

Abstract

Quotas are one of the oldest and mostly applied non-customs barriers. They are most often applied when there are important balanced disruptions of payment because their effects are most quickly and completely carried out. There are import and export quotas depending on whether it is the import or the export of the country that is regulated. The countries more often apply import

1) Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Економски факултет, ул. „Крсте Мисирков“ бб, 2000 Штип, Р.Македонија, emilija.miteva@ugd.edu.mk

quotas in order to protect the domestic producers from foreign competition whereas the export quotas are more rarely used because the aim of all countries is to promote their own export. The quotas in the developed countries are mainly used for protection of the agricultural producers whereas the developing countries tend to use the quotas for protection of the young industries from foreign competition till the moment when the same have to become competitive on the world market. The effects of quotas on the other economic categories are primarily determined by the method of their distribution.

Key words: *non-customs barriers, quota rent, rights of import.*

Вовед

Квотите се наједноставни и најдиректни нецарински бариери, а воедно и едни од најстарите мерки кои државите ги користеле за регулирање на надворешната трговија. Квотата претставува протекционистичка регулатива којашто дефинира максимална количина на увоз или извоз на одредени добра во текот на одреден временски период, обично една година. Квотите се воведуваат со правен акт на владата на одредена држава (уредба или одлука) и се применуваат во одреден временски период. Во имплементирањето на политиката на примена на квоти, значајна улога има царинската администрација. Царинската служба води евиденција за увозот односно извозот на стока, која е под режимот на квота и кога увозот односно извозот во една година ја достигне лимитираната количина одредена со квота за таа година, царинската служба забранува понатамошна трговија со таа стока односно применува рестриктивна царина во зависност од тоа како е одредено со уредбата за примена на квота.

Ефекти на увозните квоти

На графиконот 1 е прикажано влијанието на увозната квота врз цената и количината на увезените производи, како и врз рамнотежата на националниот пазар. Графички е прикажана рамнотежата на домашниот пазар на земја која увезува добро А. Линијата S_d ја прикажува понудата на доброто А во домашната земја, додека линијата D_d ја прикажува побарувачката на доброто А во домашната земја. Во анализата е апстрахирана вкупната светска понуда на доброто А, бидејќи не е важна за резултатите од анализата. Ако претпоставиме дека рамнотежата на пазарот (еднаквоста на понудата и побарувачката) пред воведување на квотата се остварува во точката С, тогаш жителите трошат количина од q_0 единици на доброто А. Од таа количина во земјата се произведуваат q_1 единици на доброто А, а се увезуваат $q_0 - q_1$ единици на доброто А.

Поради увозот на доброто А кое во странство се произведува со пониски трошоци, домашното производство на доброто А е лимитирано на ниво q_1 . Со цел домашните производители да се заштитат од странска конкуренција, претпоставуваме дека домашната држава воведува увозна квота и тоа „милион тони на доброто А“. Кога ќе одредиме колкава е големината на квотата на оската Q_a , ја следиме сè додека истата не ја пополни разликата меѓу линиите S_d и D_d . Тоа се остварува при ниво на цена p_1 , додека точката Е претставува точка во којашто се воспоставува новата рамнотежа, во услови на постоење на квоти.

Во овие услови, потрошувачите во земјата ја трошат количината од доброто А т.е. q_2 која е резултат на домашното производство во износ од q_3 единици и увоз во износ од $q_2 - q_3$ единици од доброто А. Површината означена со цените p_0 и p_1 и точките Е и С (збирот на површините с, е, f и g) ја претставува загубата во потрошувачкиот вишок како резултат на воведувањето на квотата. Површината с претставува дел од доходот којшто од домашните потрошувачи се прелева кај домашните производители на доброто А, поради тоа што истите се во можност да продаваат повеќе производи како резултат на воведената квота. Површината е претставува загуба во доходот, бидејќи како резултат на квотата се зголемува домашното производство на доброто А кое е неефикасно од аспект на ефикасната алокација на ретките и ограничени ресурси. За тој износ се намалува корисноста од производителите. Површината g претставува уште една загуба во доходот, но овој пат поради недоволната потрошувачка. Површината f на графиконот претставува „приход“ кој се остварува како резултат на воведувањето квота и се нарекува квотна рента. За секоја единица од доброто А поради постоењето на квота потрошувачите плаќаат повисока цена. Но, прашањето е, во чии раце оди таа квотна рента. Тоа зависи од начинот на администрирање на квотите.

Постојат неколку начини според кои се администрираат односно доделуваат квотите, а тоа се:²

- продажба на дозволи за увоз на аукции;
- правата на увоз се доделуваат бесплатно на домашните резиденти (главно фирмите);
- државата дозволува увоз на производите до исполнување на квотата, и кој прв увезе сè до исполнувањето на квотата е во предност (first come-first served);
- увозните права се доделуваат на странците.

2) Alan V. Deardorff (1988): Nontariff Barriers and Domestic Regulation, Working paper, University of Michigan, p.14

Во првиот случај, алокацијата на увозните дозволи за увоз на производите под режим на квоти кога државата ги продава увозните дозволи на аукциите, рентата од квотата ѝ припаѓа на државата, бидејќи државата ја одредува цената на дозволиите. Вкупната цена, главно, е еднаква на рентата и е претставена со површината f , а по единица износ $p_1 - p_0$ парична единица за увоз на една единица од доброто A . Кога квотите се администрираат на овој начин, тогаш нив ги нарекуваме *аукционни квоти*. Кога правата на увоз на производите под режимот на квоти се доделуваат бесплатно на домашните резиденти, главно фирмите, тогаш тие домашни резиденти го присвојуваат целиот износ на квотна рента. Овој износ може да биде намален само за износот на неформалните трошоци за плаќање мито на службениците кои имаат надлежности во распределувањето на квотните права. Кога алокацијата на правата на увоз со квоти се врши на тој начин што државата овозможува увоз сè додека количината на увезените производи не се изедначи со пропишаната квота, а за тоа води евиденција царинската администрација, тогаш оние увозници кои се во можност први да увезат се во предност. Тие се спремни да лобираат во своја корист или да чекаат на ред за увоз. За оваа активност тие се спремни да ангажираат средства сè до висината на квотната рента. Во последниот случај, кога правата на увоз на стока под режимот на квоти се доделуваат на странци, тогаш странските резиденти се тие кои остваруваат рента врз основа на квоти. На кој ќе припадне рентата од квотите зависи и од структурата на домашниот пазар. Ако увозникот поседува одредена монополска моќ, која му овозможува на странскиот пазар да набави стока во количина пропишана со квотата за таа година ($q_2 - q_3$), а по цена p_0 , а продажбата на домашниот пазар е по цена p_1 , тогаш нему ќе му припадне целата квотна рента. Ова нема да биде остварливо ако на пазарот постојат голем број увозници на иста стока, кои меѓусебно си конкурираат едни на други, односно кога постои конкурентска пазарна структура.

Студија на случај: увозните квоти за шеќер во САД

За да видиме на кој начин увозните квоти функционираат во реалноста, предмет на анализа во овој труд е квотата воведена во САД при увозот на шеќер. Историски гледано, Американската влада значително ги зголемува цените на американскиот шеќер споредено со светската пазарна цена на шеќерот, уште со завршувањето на војната во 1812 година. Индустријата за шеќер е една од најдолго заштитените млади индустрии во САД, но и покрај тоа, таа ја поседува истата неконкурентност што ја имаше за време на вториот мандат на James Madison (четвртиот по ред претседател на

САД, 1809–1817)³.

САД наметнуваат високи царини на шеќерот во 1816 година, со цел да се заштитат производителите на шеќер во новостекнатите територии во Луизијана. Во 1934 година, Американската влада наметнува увозни квоти за шеќерот како надополнување на високите царини за шеќерот и директни владини субвенции за производителите на шеќер. Во 50-тите години на XX век, програмата за шеќер на САД е позната по своите византиски, неразбирливи прописи. Од 1980 година, програмата за шеќер ги чинеше потрошувачите и даночните обврзници повеќе од три милиони долари кои се слеваа во рацете на секој американски производител на шеќер. Помеѓу мај 1982 година и ноември 1984 година, Владата на САД ги намалува увозните квоти за шеќер за шест пати. На 28 јуни 1983 година, Роналд Реган воведува ембарго за увоз на одредени мешавини на шеќер и други состојки во големи контејнери. На 7 ноември 1984 година, Царинската управа на САД најавува нови ограничувања за увоз на шеќер. Федералните ограничувања го прават шверцот на шеќер неизмерно профитабилен. Во прилог е прикажано влијанието на увозната квота за шеќер во САД на пазарот на шеќер во 1989 година. Расположливите податоци за таа година се следниве:⁴

- производство на шеќер во САД: 13.7 милијарди килограми;
- потрошувачка на шеќер во САД: 17.5 милијарди килограми;
- цена на шеќерот во САД: 23 центи за килограм;
- светска цена на шеќерот: 12.5 центи за килограм.

На овие цени и количини, ценовната еластичност на понудата на САД е 1.54, додека ценовната еластичност на побарувачката на САД е -0.3⁵. Овие податоци линеарно се вградени во кривата на понуда и кривата на побарувачка прикажани на графикон.2 и се искористени при пресметка на ефектите од квотите. При светска цена на шеќерот од 12.5 центи, производството на шеќер во САД било само 4 милијарди килограми, додека потрошувачката на шеќер во САД била околу 20 милијарди килограми, која во најголем дел се задоволувала од увоз. Но, за среќа, на

3) United States Department of Agriculture: U.S. Sugar Import Program, <http://www.ers.usda.gov/publications/wto/sss223b.pdf>

4) Pindyck, Robert S. and Daniel L. Rubinfeld (1995): *Microeconomics*. 3d ed, Prentice Hall: Englewood Cliffs, NJ, pp.300-305.

5) Пресметката на овие податоци е базирана на Morris E. Morkre and David G. Tart, *Effects of Restrictions on United States Imports: Five Case Studies and Theory*, U.S. Federal Trade Commission Staff Report, June 1981, and F. M. Scherer, 'The United States Sugar Program,' Kennedy School of Government Case Study, Harvard University, 1992.

американските производители, увозот на шеќер е ограничен на само 3.8 милијарди фунти, што доведува до раст на цената на шеќерот на 23 центи.

Колку ги чинело американските потрошувачи? Изгубениот потрошувачки вишок е претставен преку збирот на трапезоидот А, триаголниците В и С и правоаголникот D. Трапезоидот А е еднаков на 929 милиони долари, триаголникот В на 509 милиони, триаголникот С на 126 милиони и правоаголникот D на 399 милиони долари, со што вкупниот трошок на товар на потрошувачите во 1989 година изнесувал приближно 2 милијарди долари. Колкава била добивката на производителите од ваквата политика? Зголемениот производствен вишок е претставен преку трапезоидот А (т.е. 929 милиони долари). Правоаголникот D ја прикажува добивката од 399 милиони долари, која се слевала кај странските производители кои успеале да добијат голем удел во квотата, бидејќи тие добиле висока цена за нивниот шеќер. Триаголниците В и С ја претставуваат загубата од 635 милиони долари. Во 1998 година, САД имаат само 13.000 производители на шеќер. На почетокот на 2011 година, увозната квота за суров шеќер е зголемена во обид да се олесни снабдувањето со шеќер поради недостигот и зголемените цени на мало. Дополнителни 120.000 тони се додадени на царинската квота за фискалната 2011 година, која заврши на 30 септември. Квотата засега изнесува 1.676 милиони тони, според информациите на американското Министерство за земјоделие⁶. Програмата за шеќер е една од најпознатите деструктивни политики на Вашингтон и ставот на економските аналитичари во САД е дека претседателот Обама треба да ги почитува стандардите на слободна трговија и во тој контекст треба да ја зголеми квотата за шеќер и да го раскине „слаткиот“ американски договор за шеќер.

Заклучок

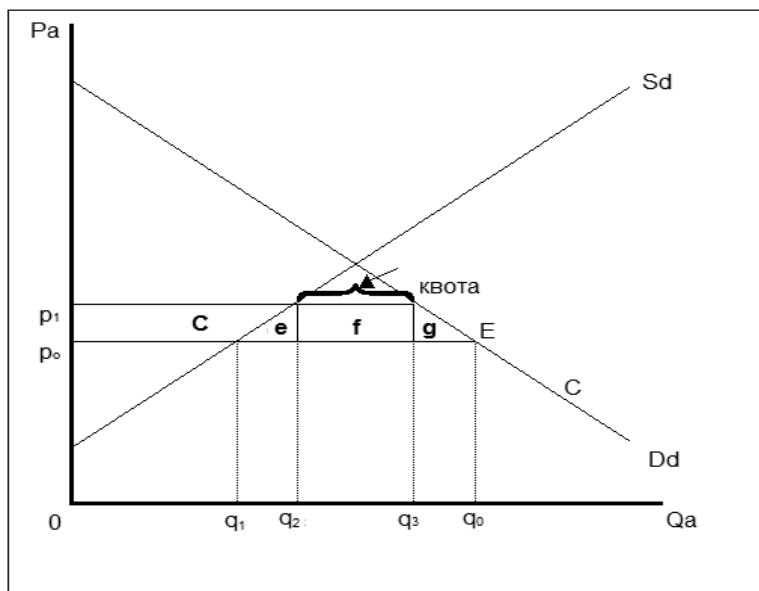
Квотите се едни од најнефикасните нецарински бариери од причина што релативно брзо по воведувањето ги даваат посакуваните резултати и вршат рестрикција на трговијата во предвидениот обем, па затоа доста често се користат во случај на значајни платно-билансни нарушувања со цел да се постигне екстерна рамнотежа. Во случајот со увозните квоти за шеќер во САД, општа констатација е дека нема причина зошто САД мора да произведуваат сопствена шеќерна трска. Шеќерот е поевтин во Канада, бидејќи Канада речиси нема многу производители на шеќер и оттука не поставува трговски ограничувања или владини програми за поддршка. Според една студија на Американската администрација за

6) United States Department of Agriculture: U.S. Sugar Import Program, <http://www.fas.usda.gov/itp/imports/ussugar.asp>

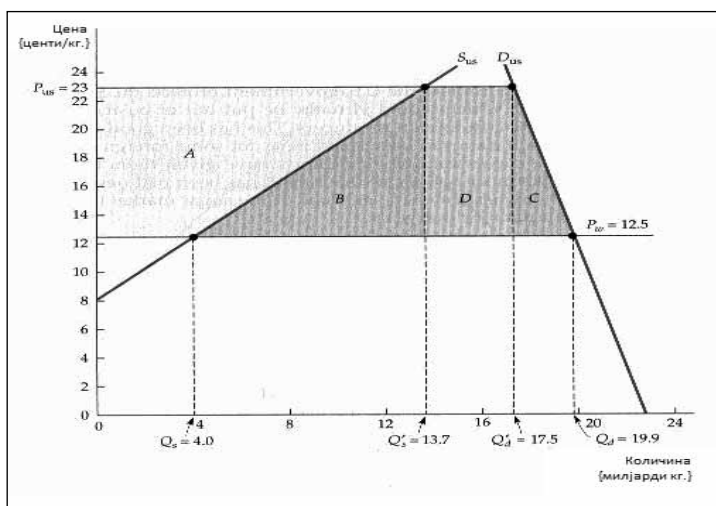
меѓународна трговија, секое зачувано работно место во индустријата за шеќер преку помагање на домашните производители резултира со загуба на три работни места, поради фактот што многу компании ги реалочираат нивните производствени капацитети во Канада и во Мексико, каде што цените на шеќерот се половина или две-третини од цената на шеќерот во САД.

Користена литература

- Alan V. Deardorff (1970): Nontariff Barriers and Domestic Regulation, Working paper, University of Michigan
- Alan V. Deardorff and Robert M. Stern (1997): Measurement of Non-Tariff Barriers, Economics Department Working Papers № 179, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris
- Beth V. Yarbrough and Robert M. Yarbrough (1999): The World Economy, 5th edition, Harcourt College Publishers
- Pindyck, Robert S. and Daniel L. Rubinfeld (1995): *Microeconomics*. 3d ed, Prentice Hall: Englewood Cliffs, NJ
- Robert E. Baldwin (1970): “Nontariff Distortions In International Trade”, The Brookings Institution, Washington D.C
- United States Department of Agriculture: U.S. Sugar Import Program, <http://www.fas.usda.gov/itp/imports/ussugar.asp>

Графикон 1. Ефекти на увозните квоти
Chart 1. Effects of import quotas

Графикон 2. Влијанието на увозната квота за шеќер во САД во 1989 г.
Chart 2. The impact of import quota for sugar in the U.S. in 1989